

Т.С. Голубева, к.т.н, професор

Київський національний університет технологій та дизайну
**РАМКА КВАЛІФІКАЦІЙ ЯК ОСНОВНИЙ ЕЛЕМЕНТ
НАЦІОНАЛЬНОЇ СИСТЕМИ КВАЛІФІКАЦІЙ**

Національна система кваліфікацій (НСК) – це сукупність механізмів правового та інституційного регулювання попиту на кваліфікації працівників ринком праці та пропозиції кваліфікацій системою освіти і навчання. Важливішою складовою НСК, поряд з підсистемами кваліфікацій, професійних і освітніх стандартів, а також стандартів забезпечення якості кваліфікацій, є національна рамка кваліфікацій. Національна рамка кваліфікацій являє собою цілісний структурований опис кваліфікаційних рівнів, через який можуть бути виражені та співвіднесені між собою в узгоджений спосіб всі кваліфікації.

У зв'язку з реформуванням освіти в Україні в контексті Болонського процесу та побудови Європейського простору вищої освіти особливої актуальності набуває єдине трактування термінів та понять відповідної сфери, що повною мірою відноситься до терміну «кваліфікація» [1]. За вітчизняним Класифікатором професій, кваліфікація – це здатність виконувати завдання та обов'язки відповідної роботи [2]. Прийняте визначення повністю відповідає концепції Міжнародної стандартної класифікації професій (International Standard Classification of Occupations, ISCO). В той же час, в Національному освітньому глосарій: вища освіта [3], кваліфікація – це офіційний результат оцінювання і визнання, який отримано, коли уповноважений компетентний орган встановив, що особа досягла компетентностей (результатів навчання) за заданими стандартами. Отже, спостерігається суперечність у трактуванні терміну «кваліфікація», що призводить до певних складнощів.

Для уникнення таких ситуацій необхідно розмежувати освітні та професійні кваліфікації, не плутаючи і не ототожнюючи їх. Перші надаються в освітній сфері за освітніми стандартами, другі – у професійній сфері за професійними стандартами. Нині чинні й актуальні для вищої школи молодший спеціаліст, бакалавр, спеціаліст, магістр, кандидат наук, доктор наук – це освітні кваліфікації, вони потребують спеціальної підготовки. А от розряди, категорії, ранги, чини, звання тощо, які отримують працівники в процесі професійної діяльності – професійні кваліфікації.

Узгодити освітні та професійні кваліфікації дають можливість національні рамки кваліфікацій, що передбачають принципову їх вимірюваність і градацію [4]. Основою формування рамок кваліфікацій є встановлення чітких зв'язків між вимогами сфери праці до виконання працівниками трудових функцій та вимогами щодо оцінювання готовності працівників відповідати цим вимогам, тобто орієнтація на результати навчання.

Рамкова система кваліфікацій складається з *дескрипторів*, які описують знання (knowledge), вміння (skills) і компетенції (competences), а

також різних *рівнів*, які роз'яснюють ступінь вимог і комплексність окремих дескрипторів. Рівні і дескриптори обираються таким чином, щоб було враховано всі сфери освіти [3, 5]. Рівні визначаються не на основі ідеальної структури безлічі компетенцій людини. Тому і кількість рівнів у різних країнах визначається існуючої ієрархії праці або, як правило, національними структурами освіти. Особливо слід відмітити актуальність створення в Європі механізму взаємного визнання кваліфікацій.

Країнами ЄС проведено заходи законодавчо-нормативного, інституціонального та організаційно-фінансового спрямування [6]. Прийняті:

– Рамка кваліфікацій Європейського простору вищої освіти (2005 р., РК ЄПВО) – описує три послідовних цикли вищої освіти: (бакалаврський, магістерський, докторський) Для опису кваліфікаційних рівнів рамки використовуються Дублінські дескриптори циклів / рівні, що складаються з п'яти видів компетентностей (результатів навчання): «знання і розуміння»; «застосування знань і розуміння»; «формування суджень»; «комунікація»; «здатність для подальшого навчання, розвитку», а також кредитний вимір для першого і другого циклів.

– Європейська рамка кваліфікацій для навчання впродовж життя (2008 р., ЄРК НВЖ) – описує вісім кваліфікаційних рівнів, які охоплюють весь спектр кваліфікацій, здобутих у процесі формального, неформального, інформального навчання за компетентностями: «знання»; «уміння (теоретичні та практичні)»; «автономність і відповідальність». Рамка кваліфікацій є підставою для порівняння і визнання у різних країнах підсумків освіти.

В Національній рамці кваліфікацій (прийнята у 2011 р.) кваліфікації систематизовано за десятьма рівнями за базовими компетентностями: «знання» (теоретичні та практичні), «уміння» (як застосування знань), «комунікація», «автономність і відповідальність» та «інтегральна компетентність». При цьому автономність і відповідальність розглядаються як здатність самостійно виконувати завдання, розв'язувати задачі і проблеми та відповідати за результати своєї діяльності. Інтегральна компетентність дозволяє узагальнити опис кваліфікаційного рівня, який виражає основні компетентнісні характеристики рівня щодо навчання та/або професійної діяльності [7].

Проте, існують труднощі, що ускладнюють запровадження Національної рамки кваліфікацій в Україні, зокрема: наявні кваліфікаційні характеристики професійної сфери й освітні стандарти не враховують систему компетентностей НРК; сучасна структура галузевих стандартів вищої освіти є надмірно ускладненою й регламентованою, обмежує можливості навчальних закладів щодо модифікації програм підготовки відповідно до запитів ринку праці; переліки напрямів і спеціальностей вищої освіти надмірно деталізовані й не відповідають потребам ринку праці.

Отже, для того щоб Національної рамки кваліфікацій, як «ядро» національної системи кваліфікацій, виконувала своє призначення, необхідні дієві механізми правового та інституційного регулювання попиту ринку

праці та пропозицій кваліфікацій від системи освіти і навчання.

Список використаної літератури

1. Концепція формування та розвитку національної системи кваліфікацій
Проект Державна установа Науково-дослідний інститут соціально-
трудова відносин [Електронний ресурс]. – Доступний з:
www.lir.lg.ua/docs/prof_stand_i.../nsk16.doc
2. Класифікатор професій ДК 003:2010 [Електронний ресурс]. –
Доступний з: <http://dovidnyk.in.ua/directories/profesii>
3. Національний освітній глосарій: вища освіта / авт.-уклад.: І.І. Бабин,
Я.Я. Болюбаш, А.А. Гармаш й ін.; за ред. Д.В. Табачника і В. Г.
Кременя [Електронний ресурс]. – Доступний з:
www.tempus.org.ua/uk/.../download.html
4. Луговий В.І., Слюсаренко О.М., Таланова Ж.В. Національна рамка
кваліфікацій як інструмент інтеграції до Європейського простору
вищої освіти [Електронний ресурс]. – Доступний з:
<http://ihed.org.ua/en/resources/staff-publications.html>
5. Глосарій європейського простору вищої освіти [Електронний ресурс].
– Доступний з:
http://www.euroosvita.osp-ua.info/userfiles/file/2012/glossary_9.pdf.
6. The Bologna Process 2020 – The European Higher Education Area in the
New Decade. Communique (Leuven and Louvein-la-Neuve, 28-29 April
2009). [Електронний ресурс]. – Доступний з:
<http://www.eu-edu.org/ua/news/info/223>
7. Про затвердження Національної рамки кваліфікацій: Постанова
Кабінету міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1341
[Електронний ресурс] // Законодавство України. – Режим доступу:
<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF>